

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ОПАНАСЮК НАТАЛІЯ БОРИСІВНА

УДК 658.5:005.21

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Соціальне підприємництво як інструмент інклюзивного
економічного розвитку в Україні**

Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ Н.Б. Опанасюк

Керівник роботи:
ВАЛІНКЕВИЧ Наталія Василівна
доктор економічних наук, професор

_____

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	8
1.1. Поняття та значення концепції соціального підприємництва, як інноваційної форми економічного розвитку	8
1.2. Види діяльності та механізм реалізації проєктів соціального підприємництва	13
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» У М. ЖИТОМИР	19
2.1. Організаційно-економічна характеристика центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»	19
2.2. Оцінка реалізованих соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»	24
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЦЕНТРУ АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» У М. ЖИТОМИР	30
3.1. Формування концепції та ресурсне обґрунтування реалізації проєкту у сфері соціального підприємництва на підприємстві	30
3.2. Оцінка соціально-економічної ефективності проєкту	36
Висновки до розділу 3	42
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	46
ДОДАТКИ	50

АНОТАЦІЯ

Опанасюк Н. Б. Соціальне підприємництво як інструмент інклюзивного економічного розвитку в Україні. – *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – Підприємництво та торгівля. – Поліський національний університет, 2026.

У кваліфікаційній роботі вивчено теоретичні, методичні та практичні аспекти обґрунтування та впровадження соціального підприємництва як інструменту інклюзивного економічного розвитку в Україні. Досліджено теоретичні основи розвитку соціального підприємництва. Проведена оцінка соціально-орієнтованої підприємницької діяльності центру АВА-терапії «SOLAR» у м. Житомир. Розроблено напрями удосконалення соціального підприємництва у сфері інклюзивного розвитку центру АВА-терапії «SOLAR» у м. Житомир.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальний проект, інклюзивний розвиток, інклюзивне проектування, проектне управління.

SUMMARY

Opanasyuk N. B. Social entrepreneurship as a tool for inclusive economic development in Ukraine. – *Manuscript.*

Qualifying work for a master's degree in specialty 076 – Entrepreneurship and trade. – Polissia National University, 2026.

The qualification work studies the theoretical, methodological and practical aspects of substantiation and implementation of social entrepreneurship as a tool for inclusive economic development in Ukraine. The theoretical foundations of the development of social entrepreneurship are studied. The socially-oriented entrepreneurial activity of the ABA therapy center «SOLAR» in Zhytomyr is assessed. Directions for improving social entrepreneurship in the field of inclusive development of the ABA therapy center «SOLAR» in Zhytomyr are developed.

Keywords: social entrepreneurship, social project, inclusive development, inclusive design, project management.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах соціальне підприємництво виступає потужним інструментом інклюзивного економічного розвитку, поєднуючи економічну діяльність з вирішенням соціально значущих проблем. Воно дозволяє створювати робочі місця та надавати послуги для вразливих груп населення, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та малозабезпечених сімей. Соціальні підприємства стимулюють розвиток інноваційних підходів у бізнесі, спрямованих на підвищення доступності освіти, охорони здоров'я та реабілітаційних послуг. Через інтеграцію соціальних цілей у бізнес-моделі забезпечується сталий розвиток громад і покращення якості життя їхніх мешканців. Важливою складовою є підтримка інклюзивних ініціатив, що сприяє інтеграції осіб з особливими потребами у соціально-економічне середовище.

Соціальне підприємництво дозволяє ефективно залучати ресурси, інвестиції та партнерські програми для розвитку локальної економіки. Воно створює умови для професійного зростання працівників і підвищує їхню соціальну відповідальність. Завдяки цьому зростає конкурентоспроможність малого та середнього бізнесу, який поєднує комерційні та соціальні цілі. Реалізація соціально орієнтованих проєктів сприяє формуванню інклюзивної культури у суспільстві та розвитку громадянської активності.

Таким чином, соціальне підприємництво стає ключовим механізмом забезпечення економічного розвитку, який одночасно враховує потреби всіх верств населення та сприяє соціальній рівності.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у вивчення теоретико-методологічних та практичних аспектів соціального підприємництва зробили такі вітчизняні науковці, як В.В. Биба, С.Ю. Гончарова, А.А. Кулябка, Т.І. Лункіна, І.В. Мінайленко, С.В. Мішина, М.О. Нечипуренко, В.І. Ратинський, Н.О. Синькевич, О.І. Табенська, І.І. Химич, Т.О. Шаповалова та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних аспектів та розробка прикладних рекомендацій щодо розвитку соціального підприємництва як інструменту інклюзивного економічного розвитку в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання:

- вивчити поняття та значення концепції соціального підприємництва, як інноваційної форми економічного розвитку;
- дослідити види діяльності та механізм реалізації проєктів соціального підприємництва;
- надати організаційно-економічну характеристику центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»;
- провести оцінку реалізованих соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»;
- представити формування концепції та ресурсне обґрунтування реалізації проєкту у сфері соціального підприємництва на підприємстві;
- провести оцінку соціально-економічної ефективності проєкту.

Об'єкт і предмет дослідження. *Предметом* дослідження є теоретичні, методичні та прикладні положення розвитку соціального підприємництва. *Об'єктом* дослідження є процес розвитку соціального підприємництва як інструменту інклюзивного економічного розвитку в Україні.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано широкий спектр економічних методів та прийомів, зокрема: монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний, графічний, балансовий методи, а також прийоми: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, порівняння тощо.

Інформаційна база дослідження. В процесі дослідження використовувались нормативно-правові акти з теми дослідження, матеріали спеціалізованої періодичної преси, фахова література з проблем, що досліджуються, а також обліково-фінансова звітність організації за останні роки та його регламентуючі документи.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у впровадженні інтегрованого підходу, який поєднує методики АВА-терапії та Монтесорі для розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Розроблено соціально-підприємницьку модель Центру «SOLAR», що забезпечує поєднання економічної ефективності та соціальної користі, а також пропонує франчайзингову модель для масштабування інклюзивних послуг. Крім того, запропоновано комплексну методику оцінки соціально-економічної ефективності проєкту, що враховує фінансові, організаційні та соціальні показники, та формує рекомендації щодо підвищення якості та доступності послуг.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження ефективної соціально-підприємницької моделі для надання інклюзивних послуг дітям з особливими освітніми потребами. Воно також забезпечує підвищення якості навчання та реабілітації, оптимізацію використання ресурсів і масштабування успішних практик у інших регіонах.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи.

Результати досліджень доповідалися та обговорювалися на 3-х науково-практичних конференціях:

IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі», м. Дніпро, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 02–03 жовтня 2025 р.

IX Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі», м. Київ, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 24 жовтня 2025 р..

Конференція першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт «Студентські наукові читання 2025», м. Житомир, Поліський національний університет, 27 листопада 2025 р..

Публікації.

Основні результати дослідження викладені в 3 фахових наукових працях у співавторстві загальним обсягом 0,7 ум. друк. арк.:

1. **Опанасюк Н. Б.,** Валінкевич Н. В. Соціальне підприємництво – інноваційна форма бізнесу. Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 02–03 жовтня 2025 р.). Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 186–189.

2. **Опанасюк Н. Б.,** Плотнікова М. Ф. Специфіка розвитку соціального підприємництва в Україні та світі. Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали IX Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (м. Київ, 24 жовтня 2025 р.). Київ: СНУ ім. В. Даля, 2025. С. 145–148.

3. **Опанасюк Н. Б.,** Плотнікова М. Ф. Соціальне підприємництво як інструмент інклюзивного економічного розвитку в Україні. Студентські наукові читання 2025: матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету (м. Житомир, 27 листопада 2025 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 92–94.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (38 найменувань), 6 додатків. Робота викладена на 46 сторінках комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Поняття та значення концепції соціального підприємництва, як інноваційної форми економічного розвитку

Концепція соціального підприємництва є важливим напрямом розвитку сучасної економіки, оскільки поєднує досягнення комерційної ефективності з вирішенням актуальних соціальних проблем. В умовах зростання соціально-економічних викликів, таких як безробіття, нерівність доходів, міграційні процеси та наслідки воєнних дій, традиційні моделі бізнесу потребують трансформації. Соціальне підприємство виступає інноваційною формою господарювання, що орієнтована не лише на отримання прибутку, а й на створення суспільної цінності. Його розвиток сприяє формуванню відповідального бізнес-середовища, яке враховує інтереси громади та забезпечує сталий розвиток територій. Особливої важливості ця концепція набуває в умовах економічної нестабільності, коли зростає потреба у нових механізмах підтримки вразливих груп населення [11, 23].

Соціальні підприємства стимулюють зайнятість, інтеграцію соціально незахищених категорій громадян та розвиток місцевих громад. Вони впроваджують інноваційні підходи до вирішення суспільних проблем, використовуючи ринкові інструменти та сучасні управлінські технології. Важливість концепції соціального підприємництва також полягає у підвищенні рівня соціальної відповідальності бізнесу та формуванні довіри між підприємцями, державою та суспільством. Крім того, вона сприяє диверсифікації джерел фінансування соціальних ініціатив та зменшенню навантаження на державний бюджет. Отже, соціальне підприємство є перспективною моделлю інноваційного розвитку бізнесу, що забезпечує баланс економічних та соціальних інтересів у сучасному суспільстві [15].

Попри те, що поняття «соціальне підприємництво» з'явилося відносно нещодавно, його суть бере початок ще в далекому минулому. Вперше терміни «соціальне підприємництво» та «соціальний підприємець» з'явилися в англійських публікаціях у 1960-х роках, присвячених питанням суспільних перетворень [18]. Широкого вжитку ці терміни набули у 1980-х, значною мірою завдяки діяльності Білла Дрейтона, який заснував міжнародну організацію Ashoka. Серед історичних постатей, чия діяльність відображає принципи соціального підприємництва, варто згадати Флоренс Найтінгейл - ініціаторку професійної підготовки медсестер у Британії, Роберта Оуена - одного з засновників кооперативного руху, та Вінобу Бхаве - ідеолога індійського руху за безоплатний розподіл землі. У XIX–XX століттях окремі соціальні ініціативи набували такої значущості, що їх підтримували на державному рівні або масштабували за участі бізнес-структур [25].

Окремі наукові дефініції поняття «соціальне підприємництво» представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Окремі наукові дефініції поняття «соціальне підприємництво»

Автор	Визначення
1	2
Мінняйленко І.В., Биба В.В., Кулябка А.А. [12]	Соціальне підприємництво – це новий вид діяльності, що поєднує підприємницьке новаторство та соціальну спрямованість, з метою вирішення певної соціальної проблеми.
Нечепуренко М.О. [15]	Соціальне підприємництво є абсолютно новим явищем і є підприємницькою діяльністю, основним орієнтиром якої є полегшення соціальних проблем та надання соціальних послуг населенню.
Никифорак В.А. [16]	Соціальне підприємництво – економічна діяльність суб'єкта господарювання поза залежністю від організаційно-правової форми, що використовує підприємницький підхід, місія якого прив'язана до розв'язання конкретної соціальної проблеми, нерозв'язуваної внаслідок провалів ринку та держави.
Сотула О.В. [25]	Соціальне підприємництво – це заснована на самокупній основі господарська діяльність з виробництва соціально значущого продукту або послуги із застосуванням інноваційних рішень, які перетворюють на користь суспільства саму послугу та/або механізми її економічної реалізації.
Табенська О.І. [29]	Соціальне підприємництво - це інноваційна модель господарювання, що поєднує комерційну ефективність із реалізацією соціальної місії та створенням суспільної цінності.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Химич І., Тимошик Н. [35]	Соціальне підприємництво виступає певного роду діяльністю таких підприємств або організацій, головна мета функціонування яких полягає в отриманні прибутку та спрямуванні його на виконання соціально-орієнтованої місії в контексті вирішення наявних або виявлених суспільних проблем, або ж це такі підприємства та організації, які працюють у сферах неприбуткової діяльності, що спрямовані на досягнення певного соціальноорієнтованого ефекту.

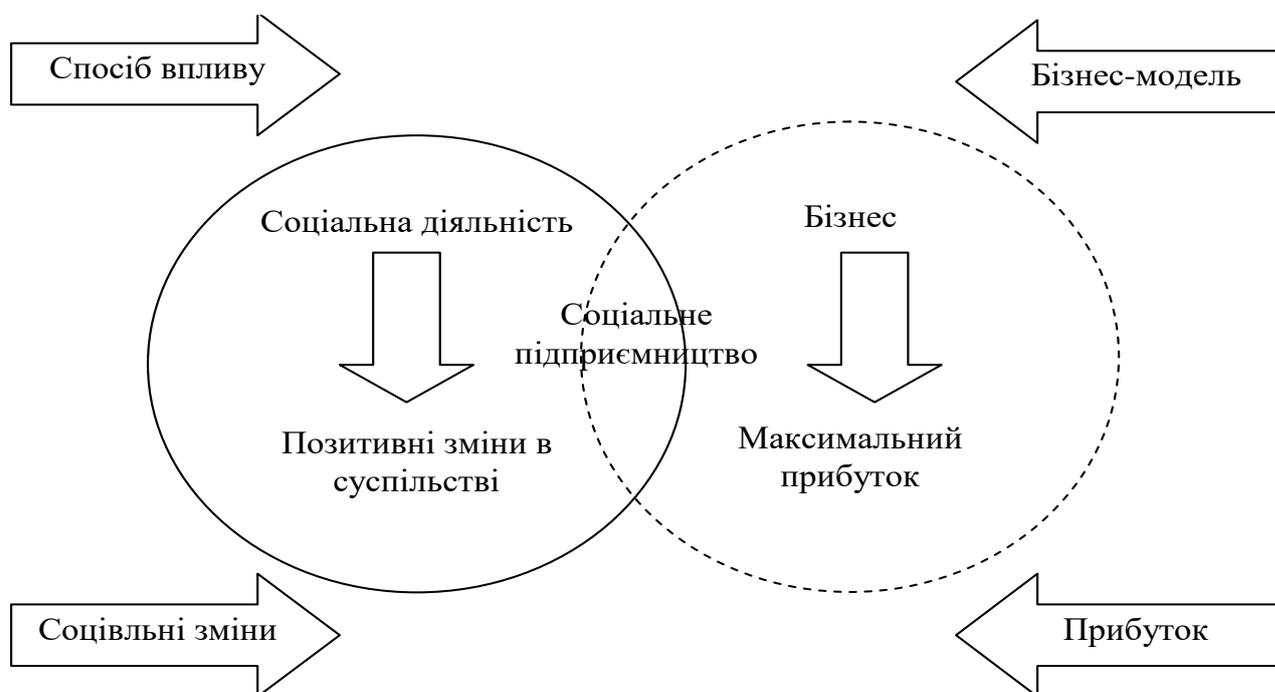
Джерело: складено автором за [12, 15, 16, 25, 29, 35]

За результатами проведеного дослідження вважаємо, що соціальне підприємництво - це інноваційна форма організації підприємницької діяльності, яка поєднує досягнення економічної ефективності з пріоритетним вирішенням соціально значущих проблем суспільства. Воно передбачає здійснення господарської діяльності на ринкових засадах із чітко визначеною соціальною місією та спрямуванням отриманого прибутку на забезпечення сталого соціального ефекту.

Соціальне підприємництво орієнтоване на створення довгострокової суспільної цінності, інтеграцію вразливих груп населення та розвиток місцевих громад. Його ключовими ознаками є інноваційність, самоокупність, соціальна відповідальність і поєднання комерційних та соціальних цілей. Отже, соціальне підприємництво виступає ефективним інструментом збалансування економічних інтересів бізнесу та потреб суспільства в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій [18, 29].

Сутність соціального підприємництва узагальнена на рис. 1.1.

Метою соціального підприємництва є створення стійкого соціального ефекту шляхом вирішення актуальних суспільних проблем із використанням підприємницьких підходів та ринкових механізмів. Воно спрямоване на підвищення якості життя населення, підтримку соціально вразливих груп та розвиток місцевих громад. Соціальне підприємництво також орієнтоване на формування відповідального бізнес-середовища та посилення соціальної згуртованості в суспільстві [32].

Рис. 1.1. Сутність соціального підприємництва

Джерело: складено автором за [35]

Змістовні ознаки соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу відображають поєднання економічної діяльності з чітко визначеною соціальною місією, що є пріоритетною порівняно з отриманням максимального прибутку. Вони проявляються у спрямованості діяльності на вирішення конкретних суспільних проблем, інтеграцію вразливих груп населення та створення довгострокової суспільної цінності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Змістовні ознаки соціального підприємництва,
як інноваційної форми бізнесу**

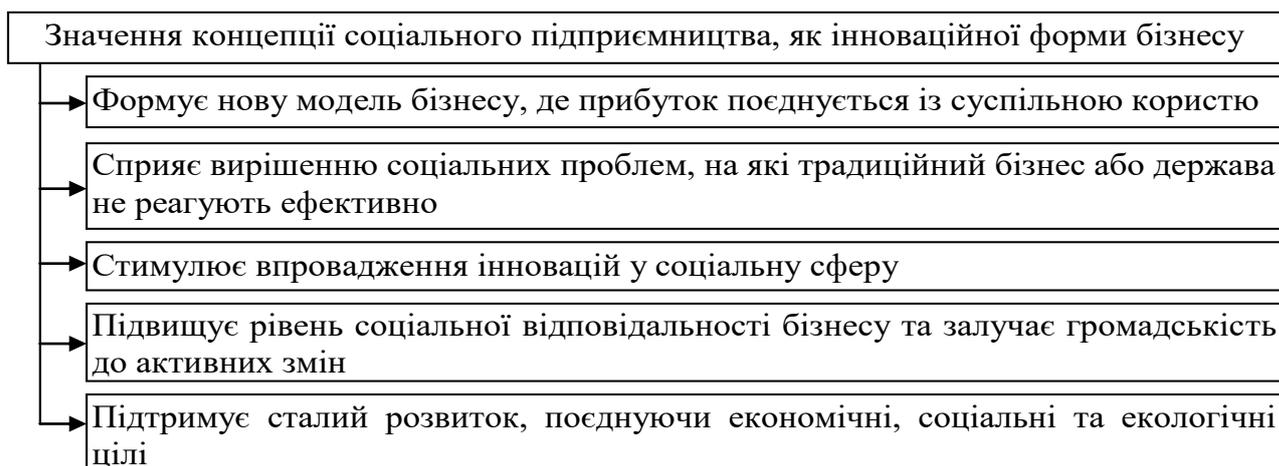
Змістовна ознака	Характеристика ознаки
1	2
Соціальна місія	Наявність чітко визначеної соціальної мети, яка є пріоритетною та спрямована на вирішення конкретної суспільної проблеми.
Поєднання соціальних і комерційних цілей	Гармонійне поєднання отримання доходу з досягненням соціального ефекту. Прибуток розглядається як інструмент реалізації соціальної місії.
Фінансова самодостатність	Здатність забезпечувати стабільне функціонування за рахунок власної господарської діяльності без повної залежності від грантів чи благодійної допомоги.
Реінвестування прибутку	Спрямування значної частини прибутку на розвиток підприємства та розширення соціального впливу.

Продовження таблиці 1.2

1	2
Інноваційність	Використання нових підходів, методів і бізнес-моделей для ефективного вирішення соціальних проблем.
Соціальна відповідальність	Орієнтація на дотримання етичних норм, прозорість діяльності та врахування інтересів громади.
Інтеграція вразливих груп	Створення робочих місць та можливостей для працевлаштування соціально незахищених категорій населення.
Орієнтація на сталий розвиток	Забезпечення довгострокового позитивного соціального, економічного та екологічного ефекту.
Партнерська взаємодія	Співпраця з державними органами, громадськими організаціями та бізнесом для досягнення синергійного результату.
Вимірюваність соціального ефекту	Оцінювання результатів діяльності через показники соціального впливу та ефективності реалізованих ініціатив.

Джерело: складено автором за [16]

Отже, значення концепції соціального підприємництва, як інноваційної форми бізнесу можна узагальнити на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Значення концепції соціального підприємництва

Джерело: складено автором за [11, 29]

Таким чином, концепція соціального підприємництва відображає сучасний підхід до ведення бізнесу, що поєднує економічну діяльність із чітко визначеною соціальною місією. Соціальне підприємництво сприяє розвитку місцевих громад, інтеграції вразливих груп населення та формуванню сталого економічного середовища. Можна стверджувати, що воно виступає ефективним інструментом інноваційного розвитку бізнесу в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

1.2. Види діяльності та механізм реалізації проєктів соціального підприємництва

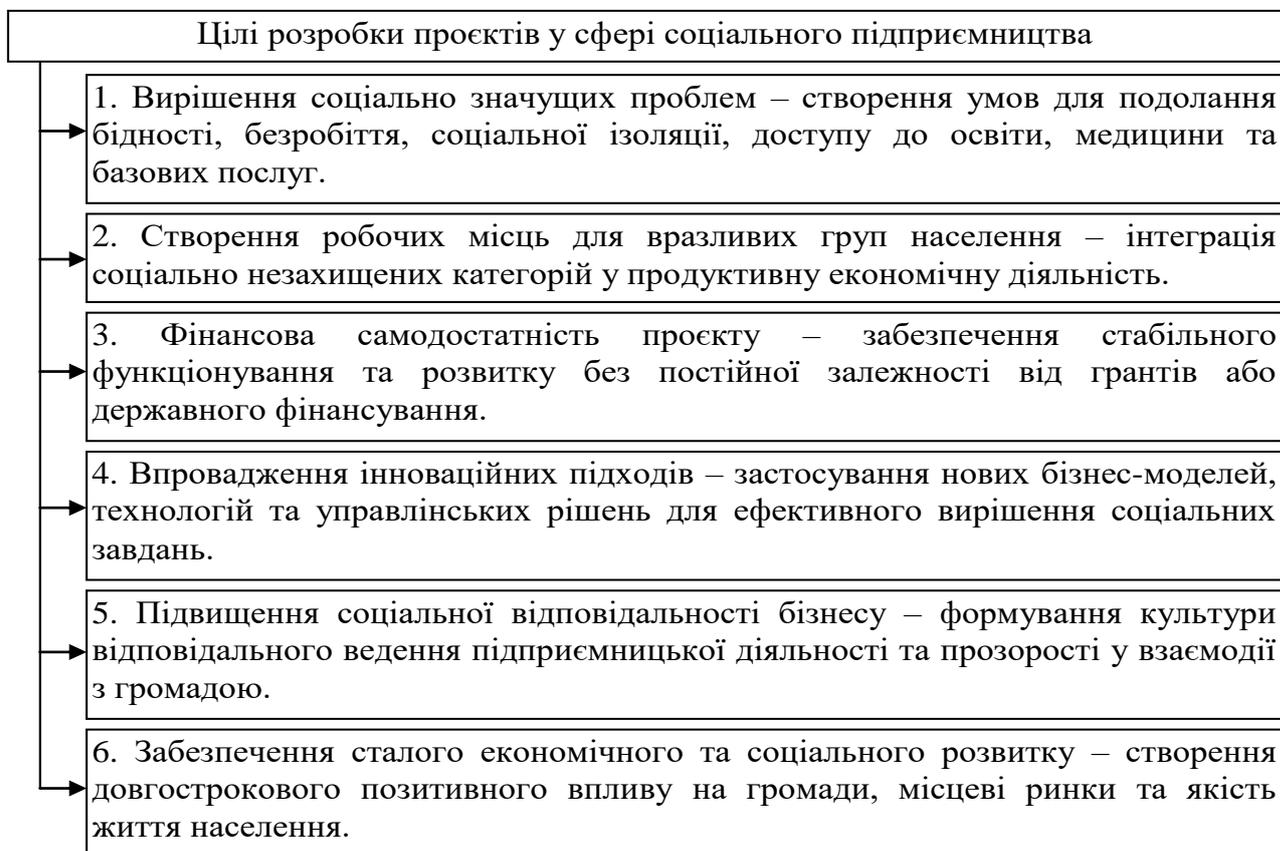
Реалізація проєктів соціального підприємництва набуває особливої актуальності в умовах сучасних економічних трансформацій та зростання соціальних викликів. Вона виступає дієвим механізмом активізації підприємницької ініціативи, спрямованої на створення як економічної, так і суспільної цінності [32]. Соціальні підприємства сприяють формуванню нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу й підвищенню рівня зайнятості населення. Їх діяльність забезпечує залучення додаткових ресурсів у регіональну економіку та стимулює розвиток локальних ринків [26].

Важливість реалізації таких проєктів полягає також у підвищенні фінансової самостійності громад і зменшенні залежності від державного фінансування. Соціальне підприємництво сприяє диверсифікації економічної структури та впровадженню інноваційних бізнес-моделей. Через поєднання економічної ефективності та соціальної відповідальності воно формує нову культуру ведення бізнесу. Реалізація відповідних проєктів створює умови для інтеграції соціально вразливих груп у продуктивну економічну діяльність. Крім того, соціальні підприємства підвищують конкурентоспроможність територій завдяки впровадженню сучасних управлінських підходів. Отже, розвиток проєктів соціального підприємництва є важливим чинником забезпечення сталого економічного зростання та зміцнення національної економіки [4, 13].

Проєкти у сфері соціального підприємництва - це комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на створення або розвиток підприємницьких ініціатив, що поєднують отримання доходу з вирішенням соціально значущих проблем [21]. Вони передбачають використання ринкових механізмів для досягнення сталого соціального ефекту та забезпечення фінансової самодостатності діяльності. Такі проєкти орієнтовані на підтримку вразливих груп населення, розвиток місцевих громад, екологічні ініціативи або підвищення доступності суспільно важливих послуг. Їх реалізація ґрунтується

на інноваційних підходах, партнерській взаємодії та вимірюванні соціального впливу [27].

Цілі розробки проєктів у сфері соціального підприємництва включають ті, що представлено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Цілі розробки проєктів у сфері соціального підприємництва

Джерело: складено автором за [1, 4, 38]

Проєкти соціального підприємництва охоплюють різноманітні напрямки діяльності, спрямовані на вирішення важливих соціальних проблем. Вони можуть бути реалізовані у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, екологія, підтримка працевлаштування для вразливих верств населення та інші. Кожен проєкт застосовує інноваційні підходи для досягнення соціальних результатів, зокрема через впровадження сучасних технологій або нестандартних бізнес-моделей. Завдяки такій різноманітності, соціальне підприємництво здатне комплексно впливати на розвиток суспільства та гнучко реагувати на конкретні потреби місцевих громад [13, 32].

Систематизація різних видів діяльності, які можуть бути охоплені проєктами соціального підприємництва представлена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Систематизація різних видів діяльності, які можуть бути охоплені проєктами соціального підприємництва

Вид діяльності	Характеристика
Охорона здоров'я	Проєкти, що сприяють покращенню доступу до медичних послуг, профілактики захворювань або забезпечення медичних установ.
Інклюзивний розвиток	Організована ініціатива, спрямована на забезпечення рівних можливостей участі для всіх категорій населення, зокрема для людей з інвалідністю, малозабезпечених груп, етнічних меншин та інших вразливих верств.
Освіта	Ініціативи, спрямовані на поліпшення доступу до освіти, навчальні курси для вразливих груп, інклюзивна освіта.
Екологія та сталий розвиток	Проєкти, спрямовані на захист довкілля, збереження ресурсів, переробку відходів, використання екологічно чистих технологій.
Соціальна інтеграція	Ініціативи, які допомагають інтегрувати в суспільство вразливі групи населення (особи з інвалідністю, безробітні, мігранти).
Працевлаштування	Проєкти, що створюють нові робочі місця або надають підтримку в працевлаштуванні для соціально незахищених осіб.
Культура та мистецтво	Соціальні проєкти, що підтримують розвиток культури, мистецтва, збереження культурної спадщини та організацію культурних подій.
Соціальні послуги	Проєкти, що надають соціальні послуги, такі як догляд за людьми похилого віку, допомога у кризових ситуаціях або підтримка людей із залежностями.
Боротьба з бідністю	Ініціативи, спрямовані на підтримку малозабезпечених верств населення, боротьбу з бездомністю та надання їм необхідної допомоги.
Розвиток інфраструктури	Проєкти, що забезпечують створення або поліпшення інфраструктури в сільських або віддалених районах, що сприяє покращенню життя громади.
Фінансова доступність	Ініціативи, що сприяють доступу до фінансування для малих бізнесів або соціально орієнтованих підприємств, а також підтримка розвитку мікрофінансування.

Джерело: складено автором за [4, 13, 38]

Приклади реалізації окремих проєктів у сфері соціального підприємництва, що реалізуються в Україні представлено у Додатку А. Отже, проєкти соціального підприємництва в Україні стають важливим інструментом для вирішення суспільних проблем і покращення якості життя людей.

Також, за результатами проведеного дослідження можна навести приклади реалізації проєктів соціального підприємництва, що реалізуються в

Житомирській області у різних соціальних сферах (Додаток Б).

В структурі визначених видів діяльності реалізація соціально-орієнтованих підприємницьких проєктів у сфері інклюзивного розвитку дітей з особливими освітніми потребами має велике значення для суспільства та економіки. Вони забезпечують доступ до якісної освіти, соціальної підтримки та спеціалізованих ресурсів для дітей, які потребують додаткових умов навчання. Такі проєкти сприяють інтеграції цих дітей у соціальне та навчальне середовище, формуючи умови для розвитку їхніх здібностей і талантів. Крім того, вони стимулюють розвиток інноваційних освітніх програм та спеціалізованих послуг, що підвищує ефективність інклюзивного навчання [14, 25].

Соціально-орієнтовані ініціативи сприяють формуванню відповідального ставлення суспільства до вразливих груп і розвитку толерантності. Впровадження таких проєктів також створює робочі місця та залучає ресурси для підтримки інклюзивних ініціатив, що підвищує економічну самостійність організацій. Зрештою, вони забезпечують комплексний соціально-економічний ефект, покращують якість життя дітей і сприяють сталому розвитку громад.

Механізм реалізації проєктів соціального підприємництва - це сукупність організаційних, управлінських та економічних процедур, за допомогою яких ідеї соціальних ініціатив перетворюються на конкретні результати. Він включає планування, залучення ресурсів, розробку бізнес-моделі, впровадження інноваційних рішень та координацію діяльності учасників проєкту [9].

Основні етапи функціонування механізму реалізації проєктів соціального підприємництва передбачають послідовну організацію діяльності, що забезпечує досягнення соціальної та економічної мети проєкту. До них належать такі етапи [1, 5]:

1. Ідентифікація проблеми та потреб громади – виявлення соціальних проблем, оцінка потреб цільових груп та визначення пріоритетних напрямків діяльності.

2. Формулювання цілей і завдань проєкту – чітке визначення соціальної місії, очікуваних результатів та економічних показників ефективності.

3. Розробка бізнес-моделі та стратегії реалізації – планування ресурсів, визначення джерел фінансування, вибір управлінських та організаційних підходів.

4. Залучення ресурсів і партнерів – формування команди, пошук інвестицій, грантів та партнерської підтримки від громадських організацій, бізнесу та державних структур.

5. Впровадження проєкту – практична реалізація запланованих заходів, застосування інноваційних технологій, координація роботи всіх учасників.

6. Моніторинг та оцінка ефективності – контроль виконання завдань, оцінка досягнення соціальних і економічних результатів, вимірювання впливу на цільові групи.

7. Коригування та масштабування – внесення змін у стратегію реалізації, поширення успішних практик на нові території або інші цільові групи.

Визначені етапи дозволяють забезпечити системність, прозорість та ефективність соціальних підприємницьких ініціатив, поєднуючи економічну стабільність з досягненням суспільно важливих результатів.

Таким чином, можна зробити висновок, що види діяльності та механізм реалізації проєктів соціального підприємництва є взаємопов'язаними елементами, які забезпечують досягнення соціальної місії та економічної ефективності ініціатив. Види діяльності охоплюють широкий спектр соціально значущих напрямків, таких як освіта, охорона здоров'я, екологія, працевлаштування вразливих груп населення та інклюзивний розвиток, що дозволяє адаптувати проєкти до конкретних потреб громад. Механізм реалізації включає послідовні етапи - від ідентифікації проблем та формулювання цілей до залучення ресурсів, впровадження заходів, моніторингу та масштабування результатів. Така системна організація діяльності забезпечує фінансову стабільність проєктів та максимізує соціальний вплив. Отже, поєднання різноманітних видів діяльності та чітко структурованого механізму реалізації є ключовим чинником успішності соціального підприємництва та сприяє сталому розвитку суспільства.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження теоретичних основ розвитку соціального підприємництва можна зробити наступні висновки:

1. Соціальне підприємництво - це інноваційна форма організації підприємницької діяльності, яка поєднує досягнення економічної ефективності з пріоритетним вирішенням соціально значущих проблем суспільства. Воно передбачає здійснення господарської діяльності на ринкових засадах із чітко визначеною соціальною місією та спрямуванням отриманого прибутку на забезпечення сталого соціального ефекту.

2. Змістовні ознаки соціального підприємництва як інноваційної форми бізнесу відображають поєднання економічної діяльності з чітко визначеною соціальною місією, що є пріоритетною порівняно з отриманням максимального прибутку. Вони проявляються у спрямованості діяльності на вирішення конкретних суспільних проблем та створення суспільної цінності.

3. Концепція соціального підприємництва відображає сучасний підхід до ведення бізнесу, що поєднує економічну діяльність із чітко визначеною соціальною місією. Соціальне підприємництво сприяє розвитку місцевих громад, інтеграції вразливих груп населення та формуванню сталого економічного середовища.

4. Проекти соціального підприємництва охоплюють різноманітні напрямки діяльності, спрямовані на вирішення важливих соціальних проблем. Вони можуть бути реалізовані у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, екологія, підтримка працевлаштування для вразливих верств населення та інші. Кожен проєкт застосовує інноваційні підходи для досягнення соціальних результатів.

5. Механізм реалізації включає послідовні етапи - від ідентифікації проблем та формулювання цілей до залучення ресурсів, впровадження заходів, моніторингу та масштабування результатів. Така системна організація діяльності забезпечує фінансову стабільність проєктів та максимізує соціальний вплив.

РОЗДІЛ II

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» У М. ЖИТОМИР

2.1. Організаційно-економічна характеристика центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

АВА-терапія (аналіз поведінки, орієнтований на поведінку) базується на принципах поведінкової психології, зокрема на ідеї, що поведінка людини формується під впливом середовища та його наслідків. Метод передбачає систематичне спостереження, вимірювання та аналіз поведінкових реакцій, а також використання позитивного підкріплення для закріплення бажаної поведінки. АВА-терапія передбачає поділ навчального процесу на чіткі, послідовні етапи, що дозволяє адаптувати втручання до індивідуальних потреб дитини чи дорослого. Вона активно застосовується для розвитку комунікативних навичок, соціальної взаємодії, самостійності та зменшення небажаної поведінки [8, 24].

Відкриття центрів АВА-терапії в Україні відкриває значні можливості для підвищення якості життя дітей та дорослих з аутизмом та іншими розладами розвитку. Такі центри забезпечують доступ до сучасних методів корекції поведінки, розвитку комунікативних, соціальних та побутових навичок. Вони створюють індивідуально адаптовані програми навчання, що враховують особливості кожної дитини або дорослого, що підвищує ефективність терапії. Крім того, центри сприяють підготовці кваліфікованих фахівців, які можуть застосовувати передові методики та поширювати знання про інклюзивні практики. Реалізація таких ініціатив також стимулює розвиток інклюзивної освіти та підтримку сімей, що мають дітей з особливими освітніми потребами, забезпечуючи комплексний соціальний та освітній ефект.

В Житомирі створено та функціонує Центр АВА-терапії, якій має назву «SOLAR».

Організація SOLAR була заснована з метою полегшення труднощів у спілкуванні та соціальній поведінці дітей з розладами аутистичного спектру (РАС). Її основна місія полягає в наданні підтримки та покращенні благополуччя дітей, застосовуючи інноваційні підходи до терапії та розвитку соціальних навичок. Проекти та програми організації сприяють підвищенню якості життя дітей з РАС, зокрема через впровадження спеціалізованих методик і навчальних програм. Завдяки цим ініціативам організація SOLAR допомагає дітям краще адаптуватися в суспільстві та розвивати важливі життєві навички.

Центр АВА-терапії «SOLAR» функціонує в формі ФОП Жильцова Світлана Володимирівна (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Організаційно-правова характеристика функціонування
Центру АВА-терапії «SOLAR»**

Параметр діяльності	Характеристика
Прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи	Жильцова Світлана Володимирівна
Прізвище, ініціали фізичної особи	Жильцова С. В.
Статус фізичної особи-підприємця	Не перебуває в процесі припинення
Види діяльності	Основний: 88.99 Надання іншої соціальної допомоги без забезпечення проживання, н. в. і. у.
Адреса	10024, Житомирська обл., м. Житомир, Тутковського Академіка Проїзд, буд. 14/52, кв. 84

Джерело: складено автором за [34]

Центр АВА-терапії «SOLAR» функціонує у формі фізичної особи-підприємця (ФОП), що дозволяє гнучко організовувати діяльність, оперативно приймати управлінські рішення та адаптувати послуги під потреби клієнтів. Така організаційно-правова форма забезпечує спрощене адміністрування фінансів, можливість швидко залучати ресурси та контролювати витрати. Крім того, це дозволяє центру встановлювати індивідуальні програми навчання та терапії, реагуючи на конкретні запити дітей та їхніх сімей. Форма ФОП також сприяє розвитку підприємницької ініціативи та швидкому впровадженню

інноваційних методик АВА-терапії [34].

Мета функціонування Центру АВА-терапії «SOLAR» полягає в забезпеченні ефективної корекційно-розвивальної підтримки дітей та дорослих з аутизмом та іншими розладами розвитку. Центр спрямований на формування комунікативних, соціальних, навчальних та побутових навичок у клієнтів, підвищення їхньої самостійності та якості життя. Крім того, мета полягає у впровадженні сучасних методик АВА-терапії з індивідуальним підходом до кожної дитини або дорослого. Центр також прагне навчати та підтримувати батьків і сім'ї, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання Центру АВА-терапії «SOLAR» включають [34]:

1. Проведення індивідуальних терапевтичних сесій для дітей з РАС з використанням науково обґрунтованих методик АВА.
2. Розробка індивідуальних навчальних планів для кожної дитини з урахуванням її потреб і можливостей.
3. Підтримка батьків і опікунів через навчання та консультування щодо кращих підходів до виховання та підтримки дітей з аутизмом.
4. Поширення знань серед громадськості та медичних працівників про аутизм та ефективність АВА-терапії.
5. Постійне вдосконалення методик і підходів терапії, а також забезпечення кваліфікованих спеціалістів для досягнення найкращих результатів у корекції поведінки та розвитку дітей.

Стратегічні цінності розвитку Центру АВА-терапії «SOLAR» визначають основні принципи та пріоритети, на яких будується діяльність організації для забезпечення найкращих результатів для дітей з розладами аутистичного спектру. Ось основні цінності:

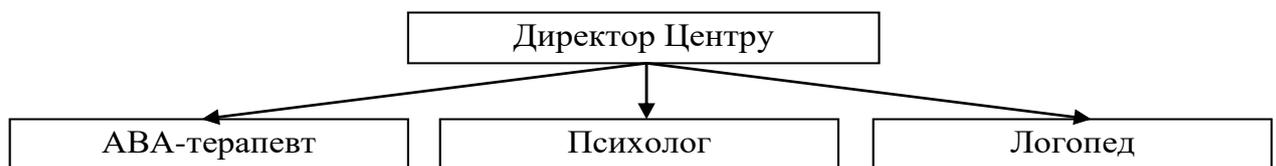
1. Індивідуальний підхід - кожна дитина є унікальною, тому важливо розробляти індивідуальні програми терапії, що враховують потреби, здібності та особливості розвитку дитини.
2. Професійність і кваліфікація - постійний розвиток професіоналів центру,

підвищення кваліфікації та застосування науково обґрунтованих методик АВА-терапії для досягнення найкращих результатів.

3. Сприяння соціалізації - одна з головних цінностей - допомогти дітям з аутизмом розвивати соціальні навички, сприяти їхній інтеграції в суспільство та забезпечити рівні можливості для повноцінного життя.

Працівники Центру АВА-терапії «SOLAR» - це команда кваліфікованих спеціалістів, які мають досвід і знання у сфері корекції поведінки та розвитку дітей з розладами аутистичного спектру.

Структура управління Центру АВА-терапії «SOLAR» наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Структура управління Центру АВА-терапії «SOLAR»

Джерело: складено автором

Основні категорії працівників Центру АВА-терапії «SOLAR» включають:

1. Директор Центру АВА-терапії «SOLAR» здійснює низку ключових управлінських та організаційних функцій, спрямованих на ефективне функціонування центру та досягнення його мети.

2. АВА-терапевт - фахівець, який безпосередньо працює з дітьми, застосовуючи методи аналізу поведінки для розвитку соціальних та комунікативних навичок.

3. Психолог - надає психотерапевтичну підтримку дітям та їхнім родинам, працює над емоційним благополуччям дітей.

4. Логопед - спеціаліст, що займається розвитком мовлення та комунікаційних навичок дітей з аутизмом.

Ця команда працює разом для забезпечення комплексного підходу до розвитку дітей з РАС і покращення їхнього благополуччя через ефективне застосування АВА-терапії.

Динаміка формування основних економічних показників діяльності Центру АВА-терапії «SOLAR» представлена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні економічні показники діяльності Центру АВА-терапії «SOLAR»

Показники	Роки			2025 р. до 2023 р.	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	+, –	%
Чистий дохід, тис. грн.	657,8	584,9	782,5	124,7	18,96
Валовий прибуток, тис. грн.	657,8	584,9	782,5	124,7	18,96
Чистий прибуток, тис. грн.	27,6	46,7	67,7	40,1	145,29
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	146,5	130,0	114,8	-31,7	-21,61
Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	36,2	35,0	34,3	-2,0	-5,39
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	110,3	95,1	80,6	-29,7	-26,94
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	4	4	4	0	0,00
Фондовіддача, грн.	18,17	16,74	22,85	4,68	25,73
Фондоозброєність, тис. грн /ос.	9,05	8,74	8,56	-0,49	-5,39
Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	164,45	146,23	195,63	31,18	18,96
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,97	6,15	9,71	3,75	62,82

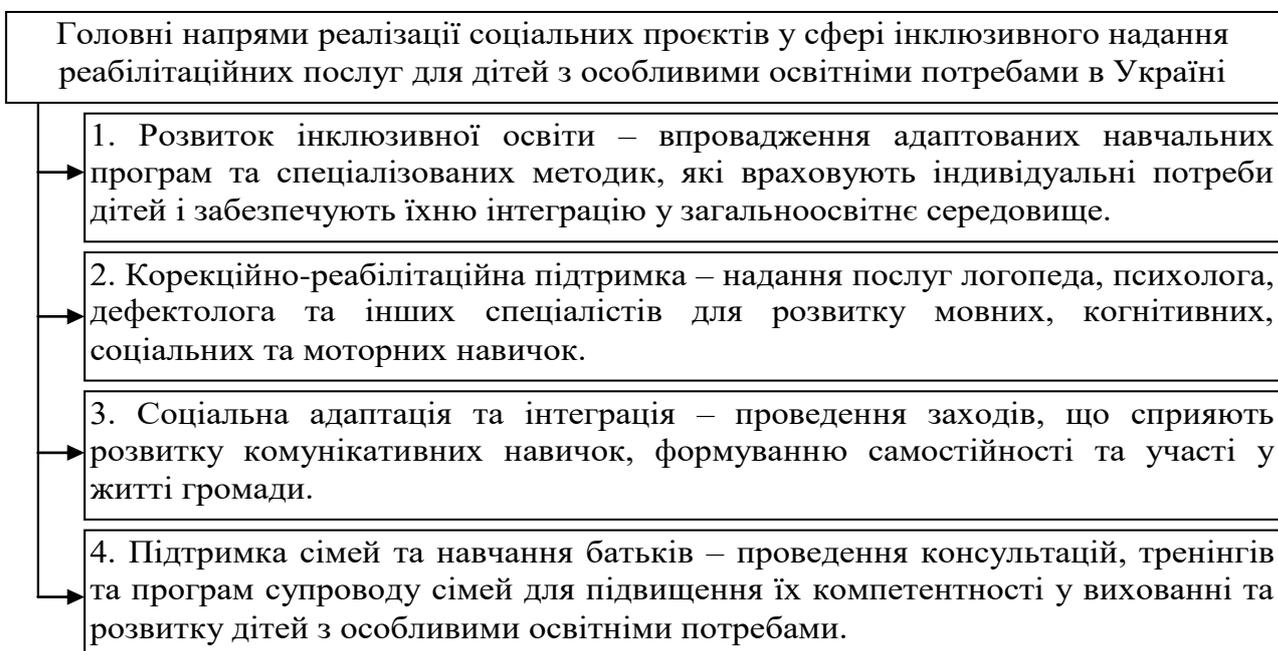
Джерело: розраховано за даними фінансової звітності Центру АВА-терапії «SOLAR»

Таким чином, аналіз свідчить про позитивну динаміку фінансових результатів. Чистий дохід центру зріс з 657,8 тис. грн у 2023 році до 782,5 тис. грн у 2025 році, що становить приріст 124,7 тис. грн або 18,96%. Особливо значним є зростання чистого прибутку - з 27,6 тис. грн у 2023 році до 67,7 тис. грн у 2025 році, що становить 145,29%, що свідчить про покращення рентабельності та контролю витрат. Разом з тим, середньорічна вартість активів центру зменшилася на 21,61%, а оборотних активів - на 26,94%, що може свідчити про оптимізацію використання ресурсів. Середньооблікова чисельність працівників залишилася стабільною - 4 особи, що дозволяє оцінити приріст продуктивності праці на 18,96% за рахунок ефективнішого використання персоналу. Загалом, аналіз показників демонструє, що Центр «SOLAR» ефективно поєднує зростання доходів та прибутковості з оптимізацією активів і підвищенням продуктивності праці.

2.2. Оцінка реалізованих соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

Реалізація соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами є надзвичайно важливою у сучасних умовах розвитку українського суспільства. Вона спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей у доступі до якісної освіти, розвитку соціальних і комунікативних навичок, а також адаптації до повсякденного життя. Такі проєкти дозволяють інтегрувати дітей з особливими потребами у навчальний процес і громаду, забезпечуючи їхню соціальну та психологічну підтримку [5, 11].

Головні напрями реалізації соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в Україні визначено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Напрями реалізації соціальних проєктів у сфері інклюзивного надання реабілітаційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в Україні

Джерело: складено автором

Центр АВА-терапії «SOLAR» у м. Житомир здійснює діяльність, спрямовану на надання якісної поведінкової терапії дітям із розладами аутистичного спектра (РАС) та іншими порушеннями розвитку. Основним напрямом роботи є впровадження прикладного аналізу поведінки (АВА-терапії), що базується на науково обґрунтованих методиках і доведеної ефективності. Центр працює над розвитком комунікативних, соціальних та побутових навичок у дітей, з урахуванням індивідуальних потреб кожного клієнта. Окрім індивідуальних занять, у закладі передбачено консультування батьків, супровід родин, а також психолого-педагогічна підтримка. Центр активно співпрацює з фахівцями у сфері дитячої психології, логопедії та педагогіки, що дозволяє надавати комплексні послуги. Діяльність ведеться в межах реєстрації як фізичної особи-підприємця (ФОП), що забезпечує гнучкість у підходах до клієнтів. Центр «SOLAR» прагне не лише корекції поведінкових проявів, а й до покращення якості життя дітей та їхніх родин.

Центр АВА-терапії «SOLAR» бере активну участь у реалізації різних соціальних і освітніх проєктів, спрямованих на підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Зокрема, центр долучається до ініціатив, що передбачають безкоштовні або пільгові заняття для сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Також команда центру проводить просвітницькі заходи, тренінги та семінари для батьків, педагогів і медичних працівників з метою підвищення рівня обізнаності щодо методів АВА-терапії.

Організаційні показники діяльності Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» у 2023–2025 роках представлено у табл. 2.3.

Аналіз організаційних показників діяльності Центру АВА-терапії «SOLAR» за 2023–2025 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку всіх ключових напрямів роботи. Кількість проведених індивідуальних та групових занять значно зросла, що дозволило охопити більшу кількість дітей - з 35 у 2023 році до 60 у 2025 році. Спостерігається активне залучення батьків до супровідних програм, семінарів і вебінарів, що сприяє підвищенню ефективності навчання та реабілітації.

**Організаційні показники діяльності Центру АВА-ТЕРАПІЇ
«SOLAR» у 2023–2025 роках**

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.
Кількість проведених індивідуальних занять	420	580	640	220
Кількість проведених групових занять	160	220	270	110
Кількість охоплених дітей	35	48	60	25
Кількість батьків, які брали участь у супровідних програмах	25	40	52	27
Проведено семінарів / вебінарів для батьків	6	10	14	8
Кількість тренінгів для спеціалістів	2	3	5	3
Участь у соціальних проєктах (кількість реалізованих)	3	4	4	1
Кількість звернень до центру	80	125	180	100
Кількість публікацій або виступів у ЗМІ / соцмережах	5	9	14	9
Рівень задоволеності батьків послугами (%)	85	90	95	10

Джерело: складено автором

Центр також збільшив кількість тренінгів для спеціалістів і участь у соціальних проєктах, що відображає розвиток професійного потенціалу персоналу та соціальної активності. Кількість звернень до центру та публікацій у ЗМІ та соцмережах зросла, що свідчить про підвищення популярності та довіри до послуг «SOLAR». Рівень задоволеності батьків послугами підвищився до 95%, підтверджуючи ефективність діяльності центру та високу якість наданої підтримки.

У 2023–2025 роках Центр АВА-терапії «SOLAR» реалізував низку важливих соціальних і просвітницьких проєктів, спрямованих на підтримку дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) та їхніх родин:

1. Проєкт «Доступна АВА-терапія» (2023 р.) – передбачав надання безкоштовних занять дітям із малозабезпечених сімей, завдяки співпраці з місцевими благодійними фондами.

2. Інформаційно-просвітницька кампанія «Почуй дитину» (2023–2024 рр.) – серія відкритих тренінгів і вебінарів для батьків, вихователів та вчителів, присвячених методам комунікації з дітьми з РАС.

3. Проєкт раннього втручання «Крок назустріч» (2024 р.) – орієнтований на діагностику та терапевтичну підтримку дітей віком до 3 років на ранніх етапах розвитку порушень.

4. Ініціатива «Разом до соціалізації» (2024–2025 рр.) – заняття в групах з соціалізації для дітей з аутизмом, зосереджені на розвитку навичок взаємодії та самостійності.

5. Співпраця зі школами Житомира (2024–2025 рр.) – впровадження елементів АВА-методик у шкільні навчальні програми, а також проведення навчань для педагогів.

6. Програма підтримки батьків «Сила поруч» (2025 р.) – регулярні зустрічі з психологом, групи підтримки та майстер-класи для родин, що виховують дітей з особливими потребами.

7. Проєкт «Навчання фахівців» (2025 р.) – організація курсів підвищення кваліфікації для молодих спеціалістів у сфері поведінкової терапії з метою розширення професійної спільноти в регіоні.

Загальний опис проєктів, реалізованих у Центрі АВА-терапії «SOLAR» у 2023–2025 роках представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Загальний опис проєктів, реалізованих у Центрі АВА-терапії
«SOLAR» у 2023–2025 роках**

Назва проєкту	Рік реалізації	Опис	Бюджет проєкту (тис. грн)	Отримані результати
1	2	3	4	5
Доступна АВА-терапія	2023	Проєкт був спрямований на надання безкоштовних занять для дітей із малозабезпечених родин. Залучено фахівців з поведінкової терапії. Проводились індивідуальні сесії упродовж 6 місяців.	110	Безкоштовну терапію отримали 15 дітей; помітне покращення поведінкових реакцій у 80% учасників.
Почуй дитину	2023–2024	Освітній проєкт для батьків, вихователів і вчителів. Проведено серію тренінгів щодо особливостей дітей з РАС. Створено відео-курс для подальшого онлайн-доступу.	90	Навчено понад 100 осіб; сформовано базу знань для роботи з дітьми з аутизмом.

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
Крок назустріч	2024	Програма раннього втручання для дітей до 3 років. Застосовано АВА-методи для розвитку мовлення і моторики. Включено супровід батьків під час кожного заняття.	130	Досягнуто перших результатів у розвитку комунікації у 10 дітей; позитивні відгуки батьків.
Разом до соціалізації	2024–2025	Створено групові заняття для дітей з РАС віком від 4 до 8 років. Тренувались соціальні навички, емоційне розпізнавання і взаємодія. До проекту залучались також волонтери.	150	Соціальну взаємодію покращено у 12 дітей; 4 дитини успішно адаптувались до дитячого садка.
Співпраця зі школами	2024–2025	Реалізовано освітню програму для вчителів шкіл м. Житомир щодо основ АВА-терапії. Забезпечено методичну підтримку інклюзивних класів. Проводились відкриті уроки з залученням фахівців.	100	Навчено 25 педагогів; методики АВА інтегровані в 4 школи міста.
Сила поруч	2025	Проект підтримки батьків дітей з аутизмом. Організовано регулярні зустрічі з психологом, групові обговорення та арт-терапія. Поширювались друковані матеріали.	70	20 батьків відзначили покращення емоційного стану; створено активну спільноту підтримки.
Навчання фахівців	2025	Проведено сертифіковані курси для молодих спеціалістів АВА-терапії. Програма включала теоретичний блок і практику з дітьми. Після завершення - видача сертифікатів.	95	Підготовлено 3 нових спеціалістів

Джерело: складено автором

Таким чином, можна зробити висновок, що Центр АВА-терапії «SOLAR» реалізував кілька важливих проєктів, спрямованих на підтримку дітей з РАС та їхніх родин, а також на підвищення кваліфікації фахівців у галузі АВА-терапії. Програми, орієнтовані на соціалізацію дітей і підтримку їхніх батьків, допомогли покращити навички комунікації та адаптації до соціальних умов. Всі проєкти мали позитивний фінансовий результат, зокрема за рахунок залучення додаткових ресурсів для подальшої підтримки учасників. Результати реалізованих проєктів підтверджують високу ефективність застосування методик АВА для роботи з дітьми з РАС, що дозволяє значно покращити їхнє соціальне функціонування.

Висновки до розділу 2

За результатами оцінки соціально-орієнтованої підприємницької діяльності центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» можна зробити наступні висновки:

1. В Житомирі створено та функціонує Центр АВА-терапії, якій має назву «SOLAR». Організація SOLAR була заснована з метою полегшення труднощів у спілкуванні та соціальній поведінці дітей з розладами аутистичного спектру (РАС). Її основна місія полягає в наданні підтримки та покращенні благополуччя дітей, застосовуючи інноваційні підходи до терапії та розвитку соціальних навичок.

2. Аналіз свідчить про позитивну динаміку фінансових результатів центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR». Чистий дохід центру зріс з 657,8 тис. грн у 2023 році до 782,5 тис. грн у 2025 році, що становить приріст 124,7 тис. грн або 18,96%. Особливо значним є зростання чистого прибутку - з 27,6 тис. грн у 2023 році до 67,7 тис. грн у 2025 році, що становить 145,29%, що свідчить про покращення рентабельності та контролю витрат.

3. Центр АВА-терапії «SOLAR» бере активну участь у реалізації різних соціальних і освітніх проєктів, спрямованих на підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Зокрема, центр долучається до ініціатив, що передбачають безкоштовні або пільгові заняття для сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Також команда центру проводить просвітницькі заходи, тренінги та семінари для батьків, педагогів і медичних працівників з метою підвищення рівня обізнаності щодо методів АВА-терапії.

4. Програми, орієнтовані на соціалізацію дітей і підтримку їхніх батьків, допомогли покращити навички комунікації та адаптації до соціальних умов. Всі проєкти мали позитивний фінансовий результат, зокрема за рахунок залучення додаткових ресурсів для подальшої підтримки учасників. Результати реалізованих проєктів підтверджують високу ефективність застосування методик АВА для роботи з дітьми з РАС, що дозволяє значно покращити їхнє соціальне функціонування.

РОЗДІЛ ІІІ

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЦЕНТРУ АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» У М. ЖИТОМИР

3.1. Формування концепції та ресурсне обґрунтування реалізації проекту у сфері соціального підприємництва на підприємстві

Розвиток соціального підприємництва у сфері надання інклюзивних послуг для дітей з особливими освітніми потребами є надзвичайно важливим для забезпечення рівних можливостей навчання та розвитку. Центр АВА-терапії «SOLAR» слугує платформою для впровадження таких ініціатив, поєднуючи сучасні методики корекційно-розвивальної роботи з підприємницьким підходом. Соціальні проекти в цій сфері сприяють підвищенню якості життя дітей, розвитку їхніх навичок та соціальної інтеграції [14].

Можна стверджувати, що набуття статусу соціального підприємництва стане значним перспективним покращенням для розвитку Центру АВА-терапії «SOLAR» через низку причин та переваг, які Центр отримає (Додаток В).

Отже, вважаємо, що набуття Центром АВА-терапії «SOLAR» статусу соціально-підприємницької структури є доцільним кроком для його сталого розвитку. Це дозволить поєднувати надання високоякісних інклюзивних послуг з економічною самодостатністю та ефективним управлінням ресурсами. Такий статус сприятиме залученню додаткових інвестицій, грантів та партнерських ресурсів для розширення програм підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Крім того, соціально-підприємницька модель забезпечить гнучкість у впровадженні інноваційних методик АВА-терапії та адаптації послуг під індивідуальні потреби клієнтів.

В контексті реалізації перспектив розвитку соціального підприємництва пропонується соціальний підприємницький проект «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR». Його реалізація передбачає

використання франчайзингової моделі розвитку, що дозволяє поширювати ефективну практику корекційно-розвивальної роботи та інклюзивного навчання на нові території. Проєкт спрямований на забезпечення дітей з особливими освітніми потребами сучасним навчальним середовищем, що підтримує їхній розвиток та соціальну інтеграцію. Використання франчайзингової моделі забезпечує стандартизацію послуг, можливість масштабування та залучення додаткових ресурсів для підтримки сталого функціонування Центру.

Кімната Монтесорі - це спеціально обладнаний простір для навчання та розвитку дітей, створений за принципами методики Марії Монтесорі. Вона передбачає організацію середовища, що стимулює самостійність, дослідження та активне навчання через практичну діяльність. У кімнаті використовуються адаптовані навчальні матеріали, які допомагають дітям розвивати сенсорні, пізнавальні, мовні, соціальні та моторні навички.

Основні характеристики кімнати Монтесорі:

- середовище розділене на тематичні зони: сенсорика, математика, мова, практичне життя, культура;
- усі матеріали доступні для дітей, розміщені на зручній висоті;
- робота відбувається в індивідуальному або мікрогруповому форматі за принципом «дитина - в центрі процесу»;
- педагог виконує роль спостерігача та м'якого наставника, не нав'язуючи свою допомогу.

У контексті Центру АВА-терапії «SOLAR» створення кімнати Монтесорі дасть змогу ефективно поєднати поведінкові методики з гуманістичним підходом до розвитку особистості дитини.

Загальний вигляд кімнати Монтесорі візуалізовано у Додатку Г.

SWOT-аналіз є важливим інструментом стратегічного планування, що дозволяє об'єктивно оцінити перспективи реалізації соціального проєкту. У контексті створення кімнати Монтесорі на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» такий аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони ініціативи, а також виявити можливості та потенційні загрози.

Результати проведення SWOT-аналізу соціального проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Результати проведення SWOT-аналізу соціального проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR»

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Індивідуальний підхід до розвитку кожної дитини.	Необхідність додаткового фінансування на етапі запуску.
Поєднання ефективних методик Монтесорі та АВА-терапії.	Відсутність у регіоні достатньої кількості сертифікованих педагогів Монтесорі.
Високий рівень довіри до Центру «SOLAR» серед батьків.	Обмежена площа приміщення для повноцінного впровадження всіх зон.
Створення комфортного середовища для дітей з РАС.	Можливе нерозуміння або скептицизм з боку частини батьків щодо методики Монтесорі.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Залучення грантів, благодійної допомоги та спонсорів для реалізації проєкту.	Нестабільна економічна ситуація може обмежити фінансування.
Розширення спектру послуг Центру та підвищення його конкурентоспроможності.	Конкуренція з боку інших освітніх центрів, які пропонують альтернативні методики.
Можливість сертифікації педагогів та створення навчально-методичного осередку.	Ймовірність складнощів у поєднанні двох підходів (АВА та Монтесорі) без ретельного планування.
Посилення соціального іміджу Центру та залучення нових клієнтів.	Низький рівень обізнаності громадськості про переваги методики Монтесорі.

Джерело: складено автором

Отже, SWOT-аналіз демонструє, що проєкт «Створення кімнати Монтесорі» має значний потенціал для підвищення ефективності розвитку дітей з РАС у Центрі АВА-терапії «SOLAR». Важливо належно врахувати можливі ризики, залучити фахівців і забезпечити достатнє фінансування для успішної реалізації ініціативи.

Пропонуємо Концепцію франчайзингового проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR».

1. Мета проєкту.

Метою проєкту є створення мережі інклюзивних кімнат Монтесорі для дітей з особливими освітніми потребами на базі Центру АВА-терапії «SOLAR», що поєднує ефективні методики корекції поведінки (АВА-терапію) з

принципами Монтесорі. Проєкт спрямований на забезпечення високоякісного інклюзивного навчання, розвиток соціальних, когнітивних і моторних навичок дітей, а також підтримку їхніх сімей через залучення до супровідних програм.

2. Основні принципи реалізації проєкту:

- індивідуальний підхід – адаптація занять до потреб кожної дитини;
- інтеграція методик – поєднання АВА-терапії та Монтесорі-підходу;
- самостійність та активне навчання – створення середовища, що стимулює дослідження та самостійність;
- соціальна відповідальність – доступність послуг для дітей з різними рівнями розвитку та сімейного доходу;
- масштабованість – можливість відтворення успішної моделі в інших містах через франчайзинг.

3. Модель франчайзингу.

Франчайзинг дозволяє партнерам використовувати перевірену методику та стандартизовані навчальні програми Центру «SOLAR», отримувати підтримку у навчанні персоналу, маркетингу та управлінні ресурсами. Франчайзі отримує:

- навчальні матеріали та інструкції;
- стандартизовані програми АВА і Монтесорі;
- консультації щодо організації інклюзивного середовища;
- маркетингову та адміністративну підтримку;
- доступ до платформи для обміну досвідом між франчайзі.

4. Напрями реалізації проєкту:

- обладнання кімнати Монтесорі – придбання спеціалізованих матеріалів та ігрового обладнання;
- підготовка персоналу – навчання педагогів та терапевтів принципам АВА та Монтесорі;
- запуск індивідуальних і групових занять – адаптовані заняття для дітей різного віку та рівня розвитку;
- супровід сімей – проведення семінарів, тренінгів і консультацій для батьків;

- моніторинг ефективності – регулярне оцінювання прогресу дітей та корекція програм.

5. Очікувані результати від реалізації проекту:

- підвищення рівня розвитку дітей та їх соціальної інтеграції;
- зростання доступності інклюзивних послуг;
- розширення мережі центрів АВА-терапії та Монтесорі в регіонах;
- розвиток компетентності педагогів та фахівців;
- створення сталого соціально-підприємницького бізнесу.

6. Бюджет проекту - близько 300000 грн (включаючи ремонт, матеріали, обладнання та навчання персоналу).

План реалізації проекту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» представлено у Додатку Д.

Ресурсне обґрунтування проекту необхідне для визначення повного обсягу матеріальних, фінансових, кадрових та технічних ресурсів, які потрібні для успішної реалізації ініціативи. Це дозволяє оцінити доцільність інвестицій, розрахувати бюджет проекту та забезпечити ефективне використання ресурсів.

Характеристики ресурсів, які потрібні для реалізації проекту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Характеристики ресурсів, які потрібні для реалізації проекту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

Тип ресурсу	Характеристика ресурсу	Кількість / одиниця виміру	Призначення
1	2	3	4
Фінансові ресурси	Грошові кошти для закупівлі обладнання, меблів, ремонтних матеріалів, оплати праці персоналу	300000 грн.	Для фінансування ремонтних робіт, закупівлі меблів, інвентарю, зарплати фахівців
Матеріальні ресурси	Меблі та обладнання для кімнати Монтесорі, зокрема столи, стільці, книжки, навчальні іграшки та ін.	10 одиниць меблів, 20 навчальних іграшок	Забезпечення кімнати Монтесорі всіма необхідними предметами для навчання дітей

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Трудові ресурси	Спеціалісти з Монтесорі, адміністратори, фахівці з АВА-терапії	2 спеціалісти з Монтесорі, 1 адміністратор	Для організації навчального процесу та забезпечення адміністративної підтримки
Інформаційні ресурси	Методичні посібники, література, навчальні матеріали для Монтесорі	5 посібників, 10 відеоуроків	Для навчання та розширення знань спеціалістів і дітей забезпечення необхідними матеріалами
Технічні ресурси	Комп'ютери, проектори, обладнання для мультимедійних уроків	2 комп'ютери, 1 проектор	Для забезпечення мультимедійного навчання та проведення інтерактивних уроків
Логістичні ресурси	Транспортні послуги для перевезення меблів та обладнання	2 вантажівки	Для доставки меблів та інших необхідних предметів для кімнати Монтесорі

Джерело: розроблено автором

Визначені ресурси дозволять забезпечити ефективно впровадження проєкту, створити сприятливе середовище для навчання дітей та підтримку їх розвитку в рамках АВА-терапії та Монтесорі.

Кошторис витрат за планом для реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» представлено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Кошторис витрат за планом для реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

Категорія витрат	Сума (грн)	Опис витрат
1	2	3
Ремонтні роботи	50000	Витрати на ремонт кімнати: підготовка приміщення, оздоблювальні роботи, фарбування, укладання підлоги тощо.
Закупівля меблів	80000	Придбання необхідних меблів для кімнати Монтесорі: столи, стільці, полиці, шафи тощо.
Закупівля навчальних матеріалів	40000	Придбання навчальних іграшок, матеріалів для розвитку, книжок та інших навчальних засобів.
Оплата праці спеціалістів	60000	Витрати на оплату праці двох спеціалістів з Монтесорі, адміністратора, а також фахівців з АВА-терапії.

Продовження таблиці 3.3

1	2	3
Методичні посібники та література	15000	Придбання методичних посібників, літератури та відеоуроків для навчання спеціалістів та дітей.
Технічне обладнання (комп'ютери, проектор)	25000	Закупівля технічного обладнання: два комп'ютери, проектор для мультимедійного навчання.
Транспортні послуги	10000	Витрати на транспортування меблів та обладнання до місця реалізації проекту.
Непередбачувані витрати	20000	Резерв для покриття можливих непередбачених витрат під час реалізації проекту.
Разом	300 000	

Джерело: розроблено автором

Таким чином, для впровадження проекту необхідно забезпечити залучення різних видів ресурсів, зокрема фінансових, матеріальних, трудових та технічних. Загальний бюджет становить 300000 грн і включає витрати на ремонт приміщення, придбання меблів, навчальних матеріалів та необхідного обладнання. Важливе значення має також оплата праці кваліфікованих спеціалістів, зокрема педагогів Монтесорі та фахівців з АВА-терапії. Для ефективного реалізації проекту передбачено чітку організацію робочого процесу з урахуванням часових та логістичних потреб. У результаті проект спрямований на покращення умов навчання та реабілітації дітей, створюючи комфортне та безпечне середовище для розвитку їхніх навичок. Це дозволить Центру розширити спектр послуг і підвищити ефективність роботи з дітьми, які потребують спеціалізованої підтримки.

3.2. Оцінка соціально-економічної ефективності проекту

Проведення оцінки соціально-економічної ефективності реалізації проекту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» є важливим кроком для обґрунтування доцільності інвестицій та використання ресурсів. Така оцінка дозволяє визначити, наскільки реалізація проекту сприяє розвитку дітей з особливими освітніми потребами та підвищенню якості наданих інклюзивних послуг. В результаті проводиться комплексний аналіз, який допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати

соціальну цінність ініціативи.

План надання послуг з урахуванням їх вартості та загальних обсягів збуту послуг у 2026 році для проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» представлено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

План надання послуг для проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» у 2026 році

Послуга	Одиниця виміру	Вартість за одиницю (грн)	Плановий обсяг надання послуг (шт.)	Загальний обсяг збуту (грн)
Індивідуальні заняття в кімнаті Монтесорі	Заняття	500	150	75000
Групові заняття в кімнаті Монтесорі	Заняття	300	100	30000
Семінари та тренінги для батьків	Захід	1000	30	30000
Консультації фахівців (психолог, педагог)	Консультація	800	50	40000
Тренінги для спеціалістів з Монтесорі	Тренінг	2000	20	40000
Разом	-	-	-	215000

Джерело: розроблено автором

Аналіз плану надання послуг для проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» у 2026 році показує, що центр пропонує комплексну програму інклюзивного навчання та підтримки. Основну частину доходу формують індивідуальні заняття, які забезпечують найбільший обсяг надання послуг та сприяють розвитку персоналізованих навичок дітей. Значну частку займають групові заняття та семінари для батьків, що дозволяє одночасно охоплювати більшу кількість дітей і забезпечувати участь родин у процесі навчання. Консультації фахівців і тренінги для спеціалістів сприяють підвищенню кваліфікації персоналу та якості надання послуг. Загальний обсяг збуту планованих послуг становить 215000 грн, що відображає потенціал проєкту для забезпечення фінансової стійкості та розвитку інклюзивного середовища.

Інвестиції в розмірі 300000 грн для реалізації проєкту «Створення кімнати

Монтесорі» будуть забезпечені за рахунок приватних вкладень власниці Центру АВА-терапії «SOLAR», ФОП Жильцової Світлани Володимирівни. Кошти планується спрямувати на придбання необхідних матеріалів, меблів та обладнання, проведення ремонтних робіт та оплату праці персоналу. Власниця центру прагне забезпечити високий рівень якості наданих послуг, що дозволить залучити більшу кількість клієнтів та підвищити соціальну ефективність проєкту. Таке інвестування створює умови для розвитку Центру та впровадження нового напрямку діяльності, орієнтованого на підтримку дітей із розладами аутичного спектра. Реалізація проєкту сприятиме комплексному розвитку дітей і підвищенню соціальної цінності послуг Центру.

План реалізації інвестицій за проєктом «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» представлено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**План реалізації інвестицій за проєктом «Створення кімнати Монтесорі»
на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»**

Етап реалізації	Термін виконання	Інвестиційні витрати
Підготовка проєкту (реконструкція приміщення, закупівля матеріалів)	2 місяці	100000 грн
Закупівля меблів і обладнання для кімнати Монтесорі	1 місяць	100000 грн
Найм та підготовка персоналу (2 спеціалісти з Монтесорі, адміністратор)	1 місяць	60000 грн
Закупівля методичних посібників, літератури, навчальних матеріалів	1 місяць	20000 грн
Технічне обладнання для мультимедійного навчання (комп'ютери, проєктор)	1 місяць	15000 грн
Логістичні витрати (перевезення меблів і обладнання)	1 місяць	5000 грн
Непередбачувані витрати	Протягом проєкту	10000 грн

Джерело: розроблено автором

Аналіз плану реалізації інвестицій за проєктом «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» свідчить про чітке поетапне використання коштів. Найбільшу частку інвестицій передбачено на підготовку приміщення та закупівлю меблів і обладнання, що забезпечує створення функціонального і комфортного середовища для дітей. Окремо виділено

ресурси на найм та підготовку персоналу, а також на методичні матеріали і технічне обладнання, що підвищує якість навчання та реабілітації. Загалом план забезпечує раціональне і збалансоване використання інвестицій для ефективного запуску та функціонування кімнати Монтесорі.

Для детального розрахунку показників оцінки ефективності інвестиційного проекту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR», використаємо такі основні фінансові показники:

1. Чиста теперішня вартість (NPV).
2. Індекс рентабельності (PI).
3. Внутрішня норма рентабельності (IRR).
4. Період окупності (PP).

Початкові дані:

1. Початкові інвестиції (I_0) = 300000 грн.
2. Грошові потоки за рік = 215000 грн.
3. Ставка дисконтування = 20%.

1. Розрахунок Чистої теперішньої вартості (NPV).

Грошові потоки по роках розподіляються наступним чином:

- 1 рік: 215000 грн.
- 2 рік: 215000 грн.
- 3 рік: 215000 грн.

Розрахунок NPV для кожного року:

- 1 рік: $NPV_1 = 215000 / (1+0,2)^1 = 179166,67$ грн.
- 2 рік: $NPV_2 = 215000 / (1+0,2)^2 = 149305,56$ грн.
- 3 рік: $NPV_3 = 215000 / (1+0,2)^3 = 124305,56$ грн.

Загальна оцінка NPV:

$$NPV = (179166,67 + 149305,56 + 124305,56) - 300\ 000 = 452777,78 - 300000 = 152777,78 \text{ грн.}$$

2. Розрахунок Індексу рентабельності (PI)

$$PI = (179166,67 + 149305,56 + 124305,56) / 300000 = 452777,78 / 300000 =$$

1,51

Індекс рентабельності $PI = 1,51$. Це означає, що на кожну гривню інвестованих коштів проєкт поверне 1,51 грн.

3. Розрахунок Внутрішньої норми рентабельності (IRR)

Внутрішню норму рентабельності (IRR) знайдемо за допомогою ітераційного методу, визначивши ставку дисконтування, при якій $NPV = 0$.

Оскільки для простоти можемо оцінити, що IRR знаходиться приблизно в межах від 15% до 20%, тому застосуємо інші інструменти або фінансові калькулятори для точного визначення. За допомогою ітерацій IRR складає близько 16%.

4. Розрахунок Періоду окупності (PP)

Період окупності визначається як час, необхідний для повернення початкових інвестицій.

$$PP = 300000 / 215000 = 1,4 \text{ року}$$

Показники оцінки економічної ефективності реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» представлено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники оцінки економічної ефективності реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

Показник	Значення
Початкові інвестиції (I_0), грн.	300000
Грошові потоки за рік (CF_i), грн.	215000
Чиста теперішня вартість (NPV), грн.	152777,78
Індекс рентабельності (PI)	1,51
Внутрішня норма рентабельності (IRR), %	16
Період окупності (PP), років	1,4

Джерело: розраховано автором

Аналіз показників економічної ефективності реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» демонструє його високу фінансову доцільність. Початкові інвестиції становлять 300000 грн, а очікувані річні грошові потоки складають 215000 грн, що забезпечує позитивну чисту теперішню вартість у розмірі 152777,78 грн. Індекс рентабельності

проєкту (PI) дорівнює 1,51, що свідчить про прибутковість вкладень. Внутрішня норма рентабельності (IRR) на рівні 16% перевищує стандартні банківські ставки, що підтверджує привабливість інвестування. Період окупності проєкту становить лише 1,4 роки, що гарантує швидке повернення інвестицій і подальший розвиток Центру.

З соціальної точки зору важливо враховувати вплив проєкту на соціальну інтеграцію дітей, поліпшення їхнього навчання і розвитку, а також підвищення кваліфікації фахівців та поліпшення умов для батьків. Оцінка ефективності також передбачає вимірювання ступеня задоволеності учасників проєкту, а також можливі довгострокові позитивні зміни в суспільстві.

Прогнозні соціальні ефекти від реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» представлено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Прогнозні соціальні ефекти від реалізації проєкту «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR»

Вид ефекту	Опис	Очікуваний результат
Покращення розвитку дітей з особливими освітніми потребами	Індивідуальний підхід та сенсорна стимуляція допоможуть дітям розвивати комунікативні, когнітивні та побутові навички	Поліпшення якості життя дітей, зростання їхньої соціалізації
Підвищення обізнаності батьків	Проведення семінарів та консультацій для батьків щодо методик Монтесорі та АВА-терапії	Формування сприятливого сімейного середовища для розвитку дитини
Розширення спектру інклюзивних послуг у місті	Створення нового простору для реабілітації та розвитку дітей з особливими потребами	Зростання доступності якісної допомоги дітям у Житомирі та області
Підвищення кваліфікації спеціалістів	Організація тренінгів з методики Монтесорі для педагогів та психологів	Збільшення кількості фахівців, які володіють сучасними методиками роботи з дітьми
Зниження рівня соціальної ізоляції	Інклюзивне середовище сприятиме участі дітей з інвалідністю у спільних групових заняттях	Зміцнення інтеграції дітей у суспільство, зменшення стигматизації
Підвищення зайнятості у сфері соціальних послуг	Проєкт створить нові робочі місця для педагогів, психологів, логопедів, адміністраторів	Зростання рівня зайнятості серед кваліфікованих кадрів у місті
Розвиток партнерських зв'язків	Співпраця з освітніми, медичними та громадськими організаціями для комплексного супроводу дітей	Створення єдиної системи підтримки дітей з особливими потребами у регіоні

Джерело: розроблено автором

Таким чином, можна стверджувати, що проєкт «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR» повністю відповідає потребам громади у створенні інклюзивного та розвивального простору для дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація проєкту сприятиме підвищенню якості надання послуг у сфері корекційної педагогіки та реабілітації, забезпечуючи сучасні методики навчання та розвитку. Попередні фінансові розрахунки демонструють потенційну економічну ефективність ініціативи, що дозволить швидко окупити початкові інвестиції та створити умови для подальшого розширення послуг. Соціальний ефект включає покращення добробуту дітей і їхніх родин, підвищення професійної компетентності педагогів і фахівців, а також створення нових робочих місць, що підвищує загальну користь для громади. Завдяки інтеграції методик Монтесорі та АВА-терапії проєкт сприятиме соціальній інтеграції дітей, формуванню толерантного інклюзивного середовища та розвитку соціального підприємництва в Україні. Крім того, впровадження цієї ініціативи створює передумови для масштабування досвіду та впровадження аналогічних проєктів у інших регіонах країни.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного удосконалення соціального підприємництва у сфері інклюзивного розвитку центру АВА-ТЕРАПІЇ «SOLAR» можна зробити наступні висновки:

1. Набуття Центром АВА-терапії «SOLAR» статусу соціально-підприємницької структури є доцільним кроком для його сталого розвитку. Це дозволить поєднувати надання високоякісних інклюзивних послуг з економічною самодостатністю та ефективним управлінням ресурсами. Такий статус сприятиме залученню додаткових інвестицій, грантів та партнерських ресурсів для розширення програм підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

2. В контексті реалізації перспектив розвитку соціального підприємництва пропонується соціальний підприємницький проект «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR». Його реалізація передбачає використання франчайзингової моделі розвитку, що дозволяє поширювати ефективну практику корекційно-розвивальної роботи та інклюзивного навчання на нові території.

3. SWOT-аналіз демонструє, що проект «Створення кімнати Монтесорі» має значний потенціал для підвищення ефективності розвитку дітей з РАС у Центрі АВА-терапії «SOLAR». Важливо належно врахувати можливі ризики, залучити фахівців і забезпечити достатнє фінансування для успішної реалізації ініціативи.

4. Для впровадження проекту необхідно забезпечити залучення різних видів ресурсів, зокрема фінансових, матеріальних, трудових та технічних. Загальний бюджет становить 300000 грн і включає витрати на ремонт приміщення, придбання меблів, навчальних матеріалів та необхідного обладнання. Важливе значення має також оплата праці кваліфікованих спеціалістів, зокрема педагогів Монтесорі та фахівців з АВА-терапії.

5. Аналіз показників економічної ефективності реалізації проекту демонструє його високу фінансову доцільність. Початкові інвестиції становлять 300000 грн, а очікувані річні грошові потоки складають 215000 грн, що забезпечує позитивну чисту теперішню вартість у розмірі 152777,78 грн. Індекс рентабельності проекту (PI) дорівнює 1,51, що свідчить про прибутковість вкладень. Період окупності проекту становить лише 1,4 роки, що гарантує швидке повернення інвестицій і подальший розвиток Центру.

6. Соціальний ефект включає покращення добробуту дітей і їхніх родин, підвищення професійної компетентності педагогів і фахівців, а також створення нових робочих місць, що підвищує загальну користь для громади. Завдяки інтеграції методик Монтесорі та АВА-терапії проект сприятиме соціальній інтеграції дітей, формуванню толерантного інклюзивного середовища та розвитку соціального підприємництва в Україні.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження соціального підприємництва як інструменту інклюзивного економічного розвитку в Україні можна зробити наступні висновки:

1. Концепція соціального підприємництва відображає сучасний підхід до ведення бізнесу, що поєднує економічну діяльність із чітко визначеною соціальною місією. Соціальне підприємництво сприяє розвитку місцевих громад, інтеграції вразливих груп населення та формуванню сталого економічного середовища.

2. Проєкти соціального підприємництва охоплюють різноманітні напрямки діяльності, спрямовані на вирішення важливих соціальних проблем. Вони можуть бути реалізовані у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, екологія, підтримка працевлаштування для вразливих верств населення та інші. Кожен проєкт застосовує інноваційні підходи для досягнення соціальних результатів.

3. Механізм реалізації включає послідовні етапи - від ідентифікації проблем та формулювання цілей до залучення ресурсів, впровадження заходів, моніторингу та масштабування результатів. Така системна організація діяльності забезпечує фінансову стабільність проєктів та максимізує соціальний вплив.

4. В Житомирі створено та функціонує Центр АВА-терапії, якій має назву «SOLAR». Організація SOLAR була заснована з метою полегшення труднощів у спілкуванні та соціальній поведінці дітей з розладами аутистичного спектру (РАС). Її основна місія полягає в наданні підтримки та покращенні благополуччя дітей, застосовуючи інноваційні підходи до терапії та розвитку соціальних навичок.

5. Центр АВА-терапії «SOLAR» бере активну участь у реалізації різних соціальних і освітніх проєктів, спрямованих на підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Зокрема, центр долучається до ініціатив, що передбачають безкоштовні або пільгові заняття для сімей, які перебувають у

складних життєвих обставинах. Також команда центру проводить просвітницькі заходи, тренінги та семінари для батьків, педагогів і медичних працівників з метою підвищення рівня обізнаності щодо методів АВА-терапії.

6. Програми, орієнтовані на соціалізацію дітей і підтримку їхніх батьків, допомогли покращити навички комунікації та адаптації до соціальних умов. Всі проєкти мали позитивний фінансовий результат, зокрема за рахунок залучення додаткових ресурсів для подальшої підтримки учасників. Результати реалізованих проєктів підтверджують високу ефективність застосування методик АВА для роботи з дітьми з РАС, що дозволяє значно покращити їхнє соціальне функціонування.

7. В контексті реалізації перспектив розвитку соціального підприємництва пропонується соціальний підприємницький проєкт «Створення кімнати Монтесорі» на базі Центру АВА-терапії «SOLAR». Його реалізація передбачає використання франчайзингової моделі розвитку, що дозволяє поширювати ефективну практику корекційно-розвивальної роботи та інклюзивного навчання на нові території.

8. Аналіз показників економічної ефективності реалізації проєкту демонструє його високу фінансову доцільність. Початкові інвестиції становлять 300000 грн, а очікувані річні грошові потоки складають 215000 грн, що забезпечує позитивну чисту теперішню вартість у розмірі 152777,78 грн. Індекс рентабельності проєкту (PI) дорівнює 1,51, що свідчить про прибутковість вкладень. Період окупності проєкту становить лише 1,4 роки, що гарантує швидке повернення інвестицій і подальший розвиток Центру.

9. Соціальний ефект включає покращення добробуту дітей і їхніх родин, підвищення професійної компетентності педагогів і фахівців, а також створення нових робочих місць, що підвищує загальну користь для громади. Завдяки інтеграції методик Монтесорі та АВА-терапії проєкт сприятиме соціальній інтеграції дітей, формуванню толерантного інклюзивного середовища та розвитку соціального підприємництва в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування: навч. посіб. Київ : Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
2. Бібліотека Мрій. Асоціація правників України. URL: <https://uba.ua/ukr/projects/72>
3. Більше можливостей для українських дітей: «Клуб супергероїв» Favbet Foundation. URL: <https://mmr.ua/show/bilshe-mozhlyvostej-dlya-ukrayinskyh-ditej-klub-supergeroyiv-favbet-foundation>
4. Власов Д. У чому сила соціальних проєктів для бізнесу. URL: <https://creativity.ua/responsibility/u-chomu-syla-sotsialnykh-proiektiv-dlia-biznesu/>
5. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". Херсон, 2017. № 27/2. С. 125-130.
6. Енергоефективні школи: нова генерація. URL: <https://energyschool.org.ua/>
7. Енергоефективні школи: Рестарт. Восьма хвиля. URL: <https://www.mdi.org.ua/kontent/491-energoefektivni-shkoli-restart-vosma-khvilya>
8. Зозуля І.Є., Бурякова М.М. АВА-терапія як один з корекційних методів для роботи з дітьми з аутизмом. International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE". 2017. №10(26). С. 45-50.
9. Інвестиційний аналіз бізнес-проєктів: навч. посіб. / Трусова Н. В. та ін. ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2019. 328 с.
10. Конкурс грантів від ДТЕК. URL: <https://gromada.dtek.com/>
11. Лункіна Т. І. Соціальне підприємництво в Україні як сучасний тренд розвитку: особливості, фінансові аспекти. Інфраструктура ринку. 2020. № 39. С. 297–303.
12. Міняйленко І.В., Биба В.В., Кулябка А.А. Зарубіжні моделі розвитку

соціального підприємництва. Ефективна економіка. 2020. №11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2020/102.pdf

13. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Науково-практичні засади соціального проектування. Ефективна економіка. 2020. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2020/75.pdf

14. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О. Яременко, О.Р. Артюх, О.М. Балакірєва та ін. Київ: ДЦССМ, 2012. 132 с.

15. Нечепуренко М.О. Концепція соціального підприємництва в контексті вирішення суспільних проблем. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2992/2912/>

16. Никифорак В.А. Соціальне підприємництво: сутність та особливості розвитку. Економіка і суспільство. 2017. Випуск 8. С. 321-324.

17. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. Управління проектами: підручник / За заг. ред. Л. В. Ноздріної. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.

18. Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення суспільних проблем: передумови становлення та активізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 6(2). С. 129–132.

19. Поруч – проект безоплатної соціально-психологічної допомоги в Житомирі та Житомирській області. Трансформація: наркологічний центр. URL: <https://netnarkotik.com.ua/uk/blog/poruch-zhytomyr-ta-oblast/>

20. Проекти для управлінців. Від ідеї до реалізованого проекту: посіб. для вчителів / Олена Пащенко ; упоряд. Н. Харченко. Київ : Шкільний світ, 2018. 107 с.

21. Проектний аналіз: навч. посіб. / А. Є. Кальницький, М. А. Кальницька; Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород: Говерла, 2014. 318 с.

22. Проект PRO_MH_Zhytomyr "Психологічна реабілітація та соціальна

адаптація в Житомирській області. URL:
https://www.facebook.com/story.php?id=100064669483387&story_fbid=1000284852137155

23. Ратинський В., Синькевич Н. Соціальне підприємництво в рамках концепції сталого розвитку сервісних підприємств. Галицький економічний вісник. 2022. № 4 (77). С. 129–137.

24. Роберт Шрамм. Дитячий аутизм і АВА. АВА (Applied Behavior Analysis). Терапія, заснована на методах прикладного аналізу поведінки. Видавництво: Рама Паблішинг. 2013. 208 с.

25. Сотула О.В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки. Ефективна економіка. 2013. №4. URL:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1988>

26. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посіб. / А. О. Корнецький, М. А. Гончарова, В. Я. Назарук та ін. Київ: ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2017. 188 с.

27. Соціальне проектування та грантрайтинг / авт.-уклад. О.В. Кулініч, Д. С. Ткачов, А. В. Коновалов, В. М. Казусь. Харків: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів, 2018. 42 с.

28. Старченко Г. В. Управління проєктами: теорія та практика : навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ. Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : Брагинець О. В. вид., 2018. 304 с.

29. Табенська О. І. Тенденції розвитку соціального підприємництва. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 1 (118). С. 79–85.

30. Україні» PRO_MentalHealth. URL:
https://solidarityfund.org.ua/spivpraczya-z-rozvytku/psychologichna-pidtrymka/proyekt-psyhosocialna-pidtrymka-v-ukrayini-pro_mentalhealth/

31. Унікальний благодійний проєкт в Житомирській області. URL:
<https://www.intouchukraine.com/uk/informatsiya-pro-proekt/>

32. Управління проєктами в підприємницьких структурах: навч. посіб. / Р.

Кучеренко та ін.; Одес. нац. екон. ун-т. 2-ге вид., випр. і перероб. Одеса: Астропринт, 2013. 268 с.

33. Управління проектами: навч. посіб. для студентів ВНЗ / П. П. Микитюк та ін. ; під ред. д-ра екон. наук. проф. П. П. Микитюка ; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 319 с.

34. ФОП Жильцова Світлана Володимирівна. YouControl - сервіс перевірки контрагентів. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/fop_details/42966075/

35. Химич І., Тимошик Н. Соціальне підприємництво як інноваційний вид діяльності. Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем : монографія. Т. : ФОП «Паляниця В.А.», 2021. С. 193–208.

36. Чисте довкілля – здорове майбутнє для Яготинської громади. URL: <https://welfare.green/initiative/chiste-dovkillya-zdorove-majbutneh-dlya-yagotinskoj-gromadi/>

37. Шаповалова Т. Соціальне підприємництво і фандрейзинг : навч. посіб. Київ: МФСА: 2016. 186 с.

38. Як підготувати якісний соціальний проєкт? / Метод. Посіб. Київ, 2010. 68 с. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/yakpidgotuvati-yakisnii---sotsialnii---proyekt.pdf>

ДОДАТКИ